

Wyrok z dnia 23 stycznia 2007 r.

III PK 96/06

1. Odroczenie wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (art. 190 ust. 3 Konstytucji RP) stwierdzającego sprzeczność przepisu ustawy z Konstytucją nie stanowi przeszkody do uznania przez sąd, że przepis ten był sprzeczny z Konstytucją od jego uchwalenia.

2. Sąd może odmówić stosowania art. 442 § 1 zdanie drugie k.c. w odniesieniu do zdarzeń wyrządzających szkodę na osobie zaistniałych od dnia jego wejścia w życie. Roszczenia z tytułu tych szkód ulegają przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia (art. 442 § 1 zdanie pierwsze k.c.).

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski, Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 23 stycznia 2007 r. sprawy z powództwa Anny M. przeciwko Firmie Oponiarskiej „D.” SA w D. o zadośćuczynienie, odszkodowanie i rentę uzupełniającą, na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 22 czerwca 2006 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego z dnia 28 marca 2006 r. [...] i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 22 czerwca 2006 r. [...] w sprawie z powództwa Anny M. przeciwko Fabryce Oponiarskiej „D.” SA w D. o zadośćuczynienie, odszkodowanie i rentę uzupełniającą, Sąd Apelacyjny w Rzeszowie oddalił apelację powódki od wyroku Sądu pierwszej instancji, oddalającego powództwo. Przyczyną oddalenia powództwa było przedawnienie roszczeń. Powódka, u której stwierdzono chorobę nowotworową, przestała pracować u pozwanej w 1991 r., a z powództwem wystąpiła w

2006 r. Nastąpiło to więc po upływie okresu przewidzianego w art. 442 § 1 zdanie drugie k.c., według którego w każdym przypadku roszczenie przedawnia się z upływem lat dziesięciu od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę. Zdaniem Sądu Apelacyjnego skorzystanie przez pozwaną z zarzutu przedawnienia nie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 5 k.c. i art. 8 k.p.).

W skardze kasacyjnej powódka zarzuciła naruszenie art. 442 § 1 zdanie drugie i art. 120 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. oraz art. 5 k.c. i art. 8 k.p. Postawiono także zarzut, że art. 442 § 1 k.c. w części odnoszącej się do dziesięcioletniego terminu przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody na osobie jest sprzeczny z art. 2, art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 66 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest uzasadniona. Istotą sprawy jest stosowanie wobec powódki u której prawdopodobna szkoda na osobie ujawniła się po kilkunastu latach od zaprzestania pracy u pozwanej, przepisu art. 442 § 1 zdanie drugie k.c., przewidującego dziesięcioletnie przedawnienie roszczenia od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę. Należy w tym zakresie powołać się na dwa istotne orzeczenia. Według uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2006 r., III CZP 84/05 (OSNC 2006 nr 7-8, poz. 114) „roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym przedawnia się z upływem lat dziesięciu od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę (art. 442 § 1 zdanie drugie k.c.), bez względu na to, kiedy szkoda powstała lub się ujawniła”. Natomiast według wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 września 2006 r., SK 14/05 (OTK-A nr 8, poz. 97) „art. 442 § 1 zdanie drugie k.c. przez to, że pozbawia pokrzywdzonego dochodzenia odszkodowania za szkodę na osobie, która ujawniła się po upływie lat dziesięciu od wystąpienia zdarzenia wyrządzającego szkodę, jest niezgodny z art. 2 i art. 77 ust. 1 Konstytucji”, przy czym traci on moc obowiązującą z dniem 31 grudnia 2007 r.

Uchwała pełnego składu izby z mocy prawa uzyskuje moc zasady prawnej (art. 61 § 6 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.). Składy orzekające w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych są związane uchwałą Izby Cywilnej w tym sensie, że jeżeli zamierzają odstąpić od tej zasady prawnej, to powinny wystąpić o podjęcie uchwały

przez obie te Izby, co wynika z art. 62 § 2 i 3 tej ustawy. Składy Sądu Najwyższego nie mogą orzekać sprzecznie z zasadą prawną dopóty, dopóki nie nastąpi zmiana stanu prawnego. Zmiana treści, okresu lub zakresu stosowania przepisu, którego dotyczy zasada prawna oznacza, że jest to już inny przepis. Co do zmiany treści przepisu jest to oczywiste, natomiast zmiana okresu lub zakresu jego stosowania oznacza, że reguluje on inne stosunki społeczne niż te, które istniały w dniu podjęcia uchwały przez Sąd Najwyższy. Nie da się zaś oddzielić wykładni prawa od stosunków społecznych, które poddane są jego regulacji. Według Sądu Najwyższego zmianą przepisu art. 442 § 1 k.c. jest powołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego, który został wydany po podjęciu wskazanej uchwały Izby Cywilnej Sądu Najwyższego.

Zdaniem Sądu Najwyższego odroczenie, na podstawie art. 190 ust. 3 Konstytucji, wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego nie oznacza, iż przepis uznany za niezgodny z Konstytucją musi być stosowany do daty wskazanej przez Trybunał. Nie jest przecież tak, że do tego dnia jest on zgodny z Konstytucją, a od tego dnia staje się z nią niezgodny, mimo że Trybunał orzeka na podstawie aktualnego stanu prawnego. Teza ta jest konsekwencją utrwalonego w orzecznictwie Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych poglądu, że przepis uznany przez Trybunał Konstytucyjny za sprzeczny z Konstytucją lub innym aktem nadrzędnym, był niekonstytucyjny od dnia jego wydania i jako akt niższej rangi nie powinien być stosowany od dnia jego wejścia w życie. Odroczenie wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego nie ma wpływu na tę tezę Sądu Najwyższego. Istotą zagadnienia jest bowiem stwierdzenie niekonstytucyjności przepisu. Natomiast odroczenie wejścia w życie orzeczenia ma na celu umożliwienie odpowiedniemu organowi stosowną zmianę tego przepisu, tak aby był on zgodny z Konstytucją lub innym aktem nadrzędnym. Podstawowym argumentem przemawiającym za wstecznym działaniem orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego jest funkcjonalność prawa. W szczególności dotyczy to wyroków stwierdzających odroczony termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego (art. 190 ust. 3 Konstytucji). Dysfunkcjonalne byłoby domaganie się stosowania prawa, co do którego Trybunał stwierdził sprzeczność z Konstytucją, po to tylko, aby po utracie jego mocy obowiązującej wznawiać postępowanie na podstawie procedur, o których mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji.

Z tych względów Sąd Najwyższy uważa, że nastąpiła zmiana stanu prawnego i dlatego nie jest związany powołaną uchwałą Izby Cywilnej Sądu Najwyższego.

Niestosowanie art. 442 § 1 zdanie drugie k.c., w okresie do utraty jego mocy obowiązującej na podstawie wskazanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego (31 grudnia 2007 r.), oznacza, że roszczenia z tytułu szkody na osobie przedawniają się tylko w okresie 3 lat od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia (art. 442 § 1 zdanie pierwsze k.c.).

Przyjęcie tej tezy czyni zbędnym rozważanie zarzutów odnoszących się do nadużycia prawa przez stronę pozwaną, polegającego na zgłoszeniu zarzutu przedawnienia (art. 5, art. 120 k.c. i art. 8 k.p.). Obejmuje to także zarzuty naruszenia art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 66 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji. Wystarczającą podstawą do uchylenia zaskarżonego wyroku było naruszenie art. 2 Konstytucji.

Przy orzekaniu Sąd Najwyższy miał na uwadze jego obowiązki wynikające z Konstytucji. Po pierwsze, sprawuje on wymiar sprawiedliwości (art. 175 ust. 1 Konstytucji), co oznacza, że orzekając powinien kierować się dobrocią i słuszością (nic nie straciła na aktualności rzymska paremia „*ius est ars boni et aequi*”). Po drugie, władza sądownicza nie jest słabsza od pozostałych władz. Przepis art. 10 ust. 1 Konstytucji stanowi bowiem, że ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej.

Z tych względów na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

=====